

Robert Kurelić

»Prvi markgrofov rat« i Frankapani

U povijesti grada Nürnberga ostao je zapamćen »prvi markgrofov rat« (1449–1453) u kojem je brandenburški markgrof Albert Ahilej pokušao ostvariti dugogodišnje pretenzije svoje dinastije o vlasti nad slobodnim carskim gradom. Za hrvatsku je historiografiju od posebite važnosti što se u Nürnberškoj kronici nalazi lista saveznika moćnog markgrofa koji su gradu objavili rat u jesen 1449. godine, a među kojima nalazimo i trojicu Frankopana: Sigismunda, Dujma i Martina. Oni su navedeni kao saveznici grofa Ulrika Celjskog, tada jednog od najmoćnijih velikaša u Ugarsko-hrvatskom kraljevstvu. Ova kratka i lokalizirana epizoda u povijesti Svetog rimskog carstva ocrta složen kolorit političkih odnosa u kojima su se Frankapani nalazili sredinom petnaestog stoljeća kada je knez Stjepan, Bernardinov otac, postupno stjecao primat među svojom monogobrojnomo braćom. Iako su i Stjepan i Bernardin ostali upamćeni kao vjerni saveznici i pristaše Matije Korvina, to nikako nije bio slučaj sa svim prvacima frankopanske dinastije, niti je ta vjernost bila neprekidna. Prvi markgrofov rat samo je djelić mozaika koji se u desetljećima od smrti Sigismunda Luksemburškog do smrti Matije Korvina sastoji od stalnih previranja među Frankapanima koji pokušavaju pronaći modus vivendi u trokutu između svetorimskog cara, ugarsko-hrvatskog kralja i Venecije s jedne, te rastuće osmanske opasnosti s druge strane.

Ključne riječi: Frankapani, Nürnberg, markgrof Albert III. Ahilej

Povijest hrvatskoga plemstva duboko je utkana u opću povijest regionalnoga i europskoga plemstva. Kada se ima u vidu slavni rod Frankopana, kao uostalom i brojni drugi plemićki rodovi diljem Europe, valja imati na umu da su njihovi politički horizonti i dometi uvjetovani ambicijom, rodbinskim vezama ili željom za uvećanjem prestiža i časti koje je francuski povjesničar Jean Marie Moeglin definirao kao »idealni kapital javnoga priznanja koju osoba uživa zahvaljujući svomu

društvenomu položaju i političkoj ulozi«¹, sezali znatno izvan granica njihovih osobnih posjeda, pa i daleko izvan granica samoga Ugarsko–hrvatskoga Kraljevstva. Međusobna isprepletenost srednjovjekovnoga plemstva i osjećaj zajedničke nadmoći naspram neplemenitih podanika, kako u tjelesnom, tako i u duhovnom smislu, zasigurno su među razlozima zbog kojih nalazimo brojne primjere svojevrstne migracije plemstva, bilo privremene radi vojnoga pohoda ili viteškoga turnira, bilo trajne prilikom ženidbe ili stjecanja lena u udaljenim kraljevstvima.² Istraživač povijesti često se nalazi pred gotovo nerješivim problemom kada lokalni izvori upućuju na činjenicu da se dotični plemić uputio u tuđinu ili u njoj djelovao, ali samo djelomično ili uopće ne govore o detaljima takvih aktivnosti. Takav je, primjerice, slučaj hodočašća grofa Ulrika II. Celjskoga, sina Fridrika II. Celjskoga i Elizabete Frankopan u Santiago de Compostela 1430. godine. Slovenski povjesničar Ignacij Voje opisao je postupak kojim je ovaj, dotada nepoznat događaj ušao u historiografiju grofova Celjskih. Naime, 1982. godine je Emilijan Cevc na okruglom stolu posvećenom Celjskima spomenuo kako je u članku njemačkoga povjesničara Hilgera naišao na podatak o Ulrikovu hodočašću u Santiago de Compostela, gdje je svojim ugledom i raskošnom pratnjom privukao pažnju španjolskih kroničara. Voje je zatim, posredstvom španjolske studentice na razmjeni u Ljubljani, pribavio kopiju poglavlja kronike kastiljskih kraljeva u kojem je spomenuti događaj detaljno opisan.³ Tek je taj izvor rasvijetlio misteriju nekoliko dokumenata iz Bečkoga arhiva, iz kojih se vidjelo kako je mladi grof posudio veliku količinu novca, te kako se spremao na put radi viteštva, ali nije bilo niti riječi o hodočašću niti o Španjolskoj. I tako je ovaj slučajno pronađeni zapis uvelike obogatio naše poznavanje povijesti jednoga moćnog roda. Slično tomu primjeru je autor ovih redaka gotovo slučajno naišao na podatak o nekoliko članova obitelji Frankopan u kronici grada Nürnberga iz sredine petnaestoga stoljeća. Riječ je o rukopisu pod nazivom »Rat grada Nürnberga protiv brandenburškoga markgrofa Alberta III. Ahila 1449. i 1450. godine. Ratni izvještaj i uredbe, sastavljeni od strane Eharda Schürstaba«, objavljen 1864. godine u seriji »Kronike njemačkih gradova« naslovljenom »Kronike gradova Frankonije: Nürnberg, drugi svezak.«⁴ U tekstu se nalazi poduža lista osoba koje su, kao saveznici brandenburškoga markgrofa, gradu poslali takozvano »otkazno pismo« (njem.

1 MOEGLIN 1995, 77; vidi i HUIZINGA 1996, 25.

2 Primjer privremene migracije nalazimo u takozvanim Preußenreisen u četrnaestom stoljeću kada je znatan dio plemstva sudjelovao u redovitim godišnjim pohodima protiv litavskih pogana koje su organizirali teutonski vitezovi. O tome vidi PARAVICINI, 1989.

3 Vidi VOJE, 1984, a posebno bilješke 2 i 3.

4 HEGEL, 1864.

Absagebrief), odnosno objavili »fajdu,« a među njima se navode čak trojica Frankopana: Martin, Sigismund i Dujam. Kako bi taj šturi podatak mogli pravilno vrjednovati sa stajališta hrvatske historiografije, potrebno je posegnuti za širim kontekstom, od regionalne povijesti do povijesti Svetoga Rimskoga Carstva.

Fajda

Pojam »fajde« (starogermanski *fehida*, njem. *Fedhe*, engl. *feud*) duboko je ukorijenjen u političku i pravnu povijest Svetoga Rimskoga Carstva. Riječ je o pravnoj instituciji koja svoje korijene vuče iz germanskih plemenskih tradicija, a koja je sve do kraja srednjega vijeka služila kao neposredno sredstvo rješavanja nesporazuma i sukoba među oštećenim strankama uz isključenje viših razina vlasti. Pravo na fajdu imali su samo slobodni ljudi, uglavnom, ali ne i isključivo, plemstvo. Kako bi se izbjegla anarhija, postojao je niz pravila koja su se morala poštivati. Fajda se morala navijestiti pismenim putem barem tri dana prije početka oružanih sukoba. Obitelj i dom suprotne strane nisu se smjeli dirati, te su se trebale izbjegavati nedužne žrtve.⁵ Ono što fajda jest dopuštala bila je plijenidba i palež protivnikove imovine, tako da je sukob u biti predstavljao svojevrsni rat do iscrpljenja, pri čem je cilj bio prinuditi protivnika na pregovore i pomirbu.⁶ U praksi je fajda uvelike nalikovala pljačkaškomu pohodu, a ni pravila nisu bila uvijek poštivana. Vladar i Crkva fajdu su pokušavali suzbiti uvođenjem takozvanoga kraljevskoga i crkvenoga mira, a tek je 1495. službeno zabranjena na saboru u Wormsu, u sklopu reforme carstva cara Maksimilijana, uvođenjem trajnoga mira. Iako sukobi među plemstvom nisu bili nepoznanica ni u ostalim dijelovima Europe, teritorijalna razmrmljenost, slabost središnje vlasti i oslonac na germansku tradiciju čine fajdu kao pravno reguliranu instituciju samopomoći isključivo njemačkom. Tri spomenuta Frankopana su svoje sudjelovanje u prvom markgrofovom ratu najavili pismom, te su time jasno dali do znanja da slijede običaje carstva.

5 O fajdi vidi PATSCHOVSKY, 1996.

6 Vidi ALGAZI, 1996, izvrsnu studiju kojom ovaj izraelski povjesničar postavlja hipotezu o fajdi kao posrednom ratu velikaša protiv seljaštva.

Prvi Markgrofov rat

Sredinu petnaestoga stoljeća obilježili su brojni povijesni događaji diljem Europe. Stogodišnji rat između Engleske i Francuske privodio se kraju, Osmanlije su porazili Vladislava Jagelovića kod Varne i pripremali završni napad na ugarsko–hrvatsku prijestolnicu, a burgundski vojvoda Filip Dobri širio je svoju vlast nad Nizozemskom. U njemačkoj historiografiji posebna se pozornost pridaje takozvanom »Prvom markgrofovom ratu«⁷ koji je trajao od 1449. do 1453. godine, u kojem je brandenburški markgrof Albert III. Ahil iz dinastije Hohenzollern pokušao nametnuti svoju vlast slobodnomu kraljevskomu gradu Nürnbergu, s ciljem obnove historijskoga frankonijskoga vojvodstva iz desetoga stoljeća.

Korijeni sukoba između grada Nürnberga sežu duboko u povijest. Car Rudolf Habsburg dodijelio je 1273. godine Fridriku II. Hohenzollernu carsku utvrdu (burg) u Nürnbergu sa pripadajućim sudskim i vojnim ovlastima i titulom burggrofa. Hohenzollerni su svoju dinastičku politiku nastavili graditi u regiji kupnjom Ansbacha, čime su stvorili temelje za uspostavu teritorijalne kneževine, pri čemu je slobodni carski grad Nürnberg predstavljao smetnju i konkurenta. Carevi iz Luksemburške dinastije znatno su uvećali obje strane. Karlo IV. uzdigao je Hohenzollerne u kneževski stalež (Reichsfürstenstand)⁸ 1363., a istodobno je odredio Nürnberg prvim gradom u kojem novoizabrani vladar mora održati sabor. Njegov nasljednik Sigismund Luksemburški predao je 1415. gradu na čuvanje za sva vremena relikvije Carstva, a Fridriku I. (VI.) Hohenzollernu je 1427. dao u leno markgrofoviju Brandenburg, a samim time i položaj izbornoga kneza, smjestivši ih time u sam vrh hijerarhije Svetoga Rimskoga Carstva. Nakon što je stekao Brandenburg, Fridrik I. je Nürnbergu prodao utvrdu i većinu svojih burggrofovskih prava osim vrhovnoga sudstva i prava na slobodan prolaz, dva sastavna elementa teritorijalne kneževine. Albertu Ahilu je, kao mlađemu sinu, unatoč markgrofovskoj tituli, po očevoj smrti 1440. godine pripala kneževima Ansbach, te je stoga odlučio izgraditi vojvodstvo u Frankoniji. Kako bi ostvario taj cilj, morao je pokoriti Nürnberg, te je sve svoje aktivnosti podredio tomu cilju. Albert je slovio kao jedna od najkarizmatičnijih ličnosti svoga vremena, iskazavši se hrabrošću i pažljivim njegovanjem

7 KÖLBEL, 1978.

8 Kneževski stalež predstavlja posebnost društveno političkog razvitka Svetog Rimskog carstva, pri čemu je riječ o vrhu hijerarhijske piramide koji tvore vladarevi neposredni vazali koji su i sami teritorijalni gospodari sa određenim kraljevskim pravima poput kovanja novca i vrhovne sudske vlasti. Vidi KURELIĆ, 2006/II, 51–52.

viteškoga ugleda. Nadimak Ahil podario mu je papa Pio II, poznatiji kao Eneja Silvio Piccolomini, a svojom privrženošću plemstvu i prijeziru prema gradovima stekao je brojne poklonike među plemstvom. Kao poklonik tradicije i carske vlasti zaslužio je i naklonost cara Fridrika III. koji će mu 1456. dodijeliti počasnu titulu glavnoga upravitelja carskoga dvora i vrhovnoga suca.⁹ Sukob s gradom Nürnbergom eskalirao je 1449. godine. Povod je bilo navodno zadiranje grada u markgrofov vrhovnu vlast nad plemstvom u regiji, a pravi uzrok nalazi se u Albertovu zahtjevu za povratkom utvrde u gradu i pripadajućih joj prava, na što Nürnberg nikako nije htio pristati. Kako se Albert osjetio oštećenom stranom, odlučio je posegnuti za fajdom koju je i objavio u pismu 29. lipnja iste godine, nakon čega je Nürnberg uzvratilo isto pismenim putem, te su otpočela oružana djelovanja.

Izvori koji potječu iz srednjovjekovnih trgovačkih gradova su od prvorazrednoga značaja za razumijevanje odnosa među ljudima i grupama sličnoga nominalnoga statusa. Dok je plemstvo, primjerice, gledalo na rang, status i titule kao nešto apsolutno, gradovi su, s druge strane, problemima pristupali pragmatično. Tako, primjerice, liste darova kralju i plemstvu prilikom svečanoga ulaska u grad, točno i precizno oslikavaju status i ugled koji su određeni kneževi imali na dvoru i u carstvu općenito.¹⁰ U kronici prvoga markgrofovoga rata koju je napisao ili sastavio Ehard Schürstab¹¹, gradonačelnik i vojskovođa Nürnberga, nalazi se detaljna lista imena svih onih koji su gradu pismeno najavili fajdu u savezu s markgrofom Albertom Ahilejom, precizno trgovački kategorizirani po rangu i važnosti u očima sastavljača. U prvoj skupini nalaze se kneževi i grofovi, odnosno više plemstvo carske hijerarhije, a zatim slijede vitezovi i slobodnjaci (njem. Freie). Schürstab je sastavio dvije liste, kraću koja navodi samo imena, i dužu koja razlikuje one koji su Nürnbergu otkazali prijateljstvo samostalno i one koji su to učinili zbog svojih saveznika i vladara. Martin, Sigismund i Dujam Frankopan su na obje liste svrstani u rang grofova¹², dok se na drugoj listi dodatno pojašnjava kako su otkazali zbog grofa Ulrika Celjskoga.¹³

9 STOLBERG–WERNIGERODE, 1953, 161–163.

10 HEINIG, 1999, 20.

11 HEGEL, 1864, 98–100.

12 Potrebno je imati na umu da su Frankopani u hrvatskoj historiografiji i po hrvatskom pojmovlju kneževi, dok u carstvu njihova titula odgovara grofovskoj. S druge strane njemački pojam *Fürst* se na hrvatski jezik prevodi kao knez, iako označava pripadnika najvišega staleža koji čine vojvode, markgrofovi, burggrofovi i pokneženi grofovi i koja je hijerarhijski iznad staleža grofova.

13 HEGEL, 1864, 421–422, 475–478.

Frankopani, Celjski i Sveto Rimsko carstvo¹⁴

Frankopani su već u četrnaestom stoljeću uspostavili veze s plemstvom Svetoga Rimskoga Carstva. Djeca Bartola VIII. redom su bračne drugove tražili u Carstvu i Italiji, vezujući se uz obitelji Carrara, Gorički, Stubenberg i Duino. Kći Stjepana I. Elizabeta udata je za Fridrika II. Celjskoga, pa je tako Ulrik II. Celjski ujedno i bratić najznamenitijega Frankopana u prvoj polovici petnaestoga stoljeća, Nikole IV. Nikola je učinio mnogo za izgradnju moći i ugleda dinastije. U skladu s duhom vremena uputio se 1411. godine na hodočašće u Svetu Zemlju. Takva su putovanja u kasnom srednjem vijeku često služila tomu da se stekne naziv viteza i iskaže prestiž i bogatstvo obitelji.¹⁵ Slično su kasnije učinili i Ulrik II. 1430. te budući car Fridrik V. (III.) 1436. godine. Vješt u balansiranju između sila koje su ga okruživale, ponajprije u ratovima koje su vodili ugarsko–hrvatski kralj i car Sigismund Luksemburški i Venecija, Nikola je 1418. sklopio savez s Ernstom Željeznim, vojvodom Štajerske, Kranjske i Koruške, i glavom leopoldinske dinastije Habsburga¹⁶, ugostio je vladara Kalmarske unije Erika VII., a održavao je i dobre odnose s vodećim moravskim plemićem i kasnijim suparnikom Jurja Podjebradskoga, Ulrikom Rosenbergom koji ga je 1428. zastupao u Beču prilikom prošnje kćeri Remprehta Walsee za svoga sina Nikolu. Jedan od njegovih najvećih uspjeha je svakako audijencija kod pape Martina V. koji mu je podario novi frankopanski grb. Nikola je umro 1430. i ostavio iza sebe osam sinova među kojima su se isprva posebno istakli Stjepan i Ivan (Anž) koji su od oca preuzeli banovanje. Nakon smrti njihova ujaka i ugarsko–hrvatskoga palatina Nikole Gorjanskoga, Frankopani su se našli u kraljevoj nemilosti što je iskoristio Ulrik II. Celjski kako bi sudskom presudom povratio Bakar, Bribir, Trsat i pola Krka kao miraz svoje majke.¹⁷ U međuvremenu je Stjepan nastavio gajiti dobre odnose sa leopoldincima, te je sklopio s vojvodama Fridrikom V. (III.) i Albertom VI. savez 1436., a ujedno su ga imenovali i zemaljskim kapetanom Kranjske. Stjepan i njegova braća Martin i Ivan mlađi podržavali su leopoldince i u sukobu protiv Celjskih oko formiranja celjske kneževine, te su izrijekom spomenuti u ugovoru o

14 Detaljno o Frankopanima u prvoj polovici petnaestoga stoljeća vidi KLAJIĆ, 1991, 201–235. O grofovima Celjskim KURELIĆ, 2006/I.

15 BOULTON, 1987, 10.

16 Habsburgovci su se 1379. godine podijelili u dvije loze, leopoldinsku koja je dobila Štajersku, Kranjsku, Korušku i Tirol, te albertinsku kojoj je pripala Austrija. Vidi NIEDERSTÄTTER, 1996, 140–141.

17 Navedeni posjedi došli su pod vlast Celjskih kao miraz Ulrikove majke Elizabete Frankopan, no nakon njezina ubojstva 1424. godine za koje je osumnjičen njezin muž Fridrik II., Frankopani su ih ponovno vratili pod svoju vlast. Vidi KLAJIĆ, 1991, 181, 210.

primirju 1440. godine.¹⁸ Tada je naime, bilo potrebno jedinstvo pro-habsburške stranke nakon smrti kralja Alberta V. i građanskoga rata u Ugarsko-Hrvatskoj između pristaša novorođenčeta Ladislava Posthumnoga i poljskoga kralja Vladislava I. Jagelovića. Frankopani su stali na stranu Albertove udovice Elizabete, a Sigismund je služio i kao kraljičin poslanik Ulriku Rosenbergu u Češkoj. U jednoj povelji iz 1443., car Fridrik III. izričito naziva Stjepana svojim savjetnikom, a biti savjetnik vladara predstavljalo je veliku povlasticu i donosilo značajan ugled i moć, pogotovo ako se uzme u obzir da su srednjovjekovni vladari političke odluke donosili uz sudjelovanje savjetnika.¹⁹ Stjepan se zatim oženio markgroficom Izotom d'Este, kćeri gospodara Modene, Reggia i Ferrare, čime je ujedno došao i u srodstvo s napuljskim kraljem Alfonsom. Budući da je nakon smrti Vladislava Jagelovića stao na stranu Ivana Hunyadija, Stjepan je izgubio carevu milost, pa je umjesto njega na čelo Kranjske došao njegov brat Dujam. Istodobno znatno raste moć Martina Frankopana koji je sklopio savez s Ulrikom II. Celjskim 1446. godine²⁰, a kasnije i s Ivanom Hunyadijem. Vjekoslav Klaić je ustvrdio kako su braća bila u neslozi i često se sukobljavali, te su konačno, u lipnju 1449. godine podijelili posjede. Budući da sačuvani izvori pokazuju kako su promjene strana bile učestale, ono što nam potvrđuje Nürnberška kronika je, da su u vrijeme prvoga markgrofovoga rata Martin, Sigismund i Dujam stajali na strani Alberta Ahila i Ulrika Celjskoga. Konkretni razlozi njihova svrstavanja protiv slobodnoga carskoga grada ne mogu se utvrditi. Budući da je njihova podrška markgrofu, kao i podrška grofa Celjskoga bila prije deklarativne naravi — plemstvo s jugoistoka carstva nije, naime, osobno sudjelovalo u sukobima — vjerojatno je razlog ležao u osobnim vezama sa grofom Ulrikom koji je 1446. godine silom preoteo čast slavonskoga bana nakon smrti Matka Talovca. Takvo stanje stvari morao je 1448. godine priznati i gubernator kraljevstva Ivan Hunjadi, čija je moć u kraljevstvu uzdrmana katastrofalnim porazom protiv Osmanlija na Kosovu.²¹ Štoviše, Ulrik II. je zanemario čak i poziv cara Fridrika III., čiji je u to vrijeme bio savjetnik, na mirno rješenje sukoba.²² Izvor

18 *Mit Gf. Stephan von Modrusch und dessen Brüdern, den Gff. Martin und Iwan, sollen die Cillier in ungüthen nichts zu schaffen haben* (masna slova moja). HHStA 1440. VIII. 23. Hainburg.

19 ALTHOFF, 2001, 252.

20 CKSL, 1446. II. 2., Senj.

21 Hunyadija je na povratku s Kosova zarobio Ulrikov punac, srpski despot Đurađ Branković, te ga prisilio na izmirenje s Celjskim što je dodatno ojačalo grofovju moć u kraljevstvu, a oslabilo gubernatora. Vidi ENGEL, 2001, 291.

22 Car Fridrik pisao je Ulriku: *werestu gelegenhait derselben sachen recht underricht gewesen, du hettest solchs nicht getan...es fugt sich auch nicht, daz du in solcher veintschaft gegen in steest oder daz sy von den unsem oder aus unsem hof und lannden oder darinn solten beschedigt warden, nachdem du unser furst, rat und*

navodi brojne plemiće koji su i zbog grofa Celjskoga otkazali prijateljstvo Nürnbergu. Tako su neposredno nakon Ulrika II. (21. rujna 1449.) fajdu najavili njegovi vazali i dvorjani, a od velikša spominje se knez Nikola Blagajski. Pisma Frankopana pristigla su 3. veljače 1450. godine, a zajedno s njima fajdu su objavili i *Johannes, herzog zu Lymbach und grafe zu der Eyseneynburg*²³, te komornik Kranjske Engelhart Auersperg. Moguće je da su upravo u vrijeme izbijanja sukoba, Martin, Dujam i Sigismund procijenili kako će im savez sa Ulrikom II., a preko njega i s moćnim markgrofom Albertom, koristiti u razmiricama s bratom Stjepanom. Pri tom vrijedi napomenuti kako je čak i među braćom postojala određena razlika u rangu, koja se može iščitati iz Nürnberške kronike. Na spomenutom popisu navedeni su na sljedeći način:

*Mert von Frangiban, grave zu Seng, Vogel und zu Modrusch Sigmund und Doym von Frangiban, graven zu Wegel und zu Modrusch.*²⁴

Sastavljači popisa su, dakle, na prvo mjesto postavili Martina Frankopana koji je knez (njem. grof) Senja, Krka i Modruša, dok su njegova braća Sigismund i Dujam samo kneževi Krka i Modruša. Car Fridrik III. pokušao je posredovati u sprječavanju sukoba, no slabost centralne vlasti i odsustvo monopola na silu onemogućili su ga u tome. Frankopani se vjerojatno nisu morali bojati Fridrika III. kad je čak i njegov brat Albert VI. stao na markgrofovu stranu. Institut fajde u ovom je slučaju nadjačao carski autoritet.

Zaključak

Albert Ahil nije uspio u svom naumu. Sukob koji je trebao dovesti do uspostave vojvodstva Frankonije i zadavanje odlučujućega udarca ambicijama građanskih slojeva u carstvu da se ravnopravno nose sa plemstvom — njemački povjesničari

dienner bist und die von Nuremberg uns und dem reych auch zugehoren. Citirano prema HEGEL, 1864, 477, bilješka 2. (Original u bamberškom arhivu pod signaturom Fasc. 377, No. 89. nisam bio u prilici koristiti). Car je, dakle, molio Ulrika kao svog »kneza, savjetnika i slugu« da ne započinje fajdu s gradom »koji pripada nama i carstvu.«

23 Teško je precizno odrediti identitet »vojvode Limbacha« osim da se radi o ugarskom velikašu. O ovoj problematici vidi KUBINYI, 2008, 24 i posebno bilješka 46. Eisenburg (danas Eisenstadt u Austriji) je u vrijeme bio pod ugarskom vlašću.

24 HEGEL, 1864, 146.

okarakterizirali su prvi markgrofov rat kao sociološki sraz rastućega građanstva i plemstva u zalazu — završio se markgrofovom porazom kod ženskoga samostana Pillenreutha 11. ožujka 1450. godine u jednom manjem okršaju u kojem je sudjelovalo oko tisuću ljudi sa svake strane. Potpuno u skladu s pravilima fajde, rat se, kako je u svojoj studiji ustvrdio Richard Köbler, u konačnici sveo na »pljačku, palež, otimačinu, uzmak pred neprijateljem i predaju bez pravoga razloga.«²⁵ Nakon dugotrajnih pregovora sklopljen je mir 27. travnja 1453. godine, pri čemu je ponovno uspostavljen status quo. Za hrvatsku historiografiju, međutim, sudjelovanje Frankopana na strani markgrofa nameće sljedeće zaključke: 1. Frankopani su od strane grada Nürnberga doživljavani kao više plemstvo u rangu s ostalim grofovima Carstva, iako mu sami teritorijalno i politički nisu pripadali i 2. politička moć i samosvijest Frankopana narasla je do te mjere da su se osjećali pozvanim i sposobnim djelovati daleko izvan matičnih posjeda, bilo da je riječ o solidariziranju s plemstvom protiv gradova, bilo osobnim vezama s Albertom Ahilom i njegovim saveznicima. Sam brandenburški markgrof Albert III. Ahil još je jednom odigrao ulogu u događaju važnom za hrvatsku historiografiju. Kada su se austrijski staleži predvođeni grofom Ulrikom II. Celjskim i Ulrikom Eitzingerom okupili u Mailberški savez i opsjeli Bečko Novo Mesto 1452. godine kako bi natjerali cara Fridrika na izručenje Ladislava Posthumnoga, upravo je Albert Ahil posredovao među sukobljenim stranama i utanačio pogodbu kojom je Ladislav predan u ruke celjskomu grofu, da bi zatim i u praksi preuzeo upravljanje Ugarsko–Hrvatskom, Češkom i Austrijom.²⁶ A u još jednom preustroju snaga među krčkim kneževima, Stjepan Frankopan se tada vratio savezu s carem i ponovno postao kapetan Kranjske.

Bibliografija

Kratice

CKSL — *Centralna kartoteka srednjeveških listin Slovenije Boža Otorepca, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, Ljubljana*

HHStA — Haus-, Hof— und Staatsarchiv, Allgemeine Urkundenreihe, Beč

25 KÖLBEL, 1978, 117.

26 Vidi detaljnije u GUTKAS, 1966.

Literatura

- ALGAZI (Gadi), 1996, *Herrengewalt und Gewalt der Herren im späten Mittelalter*, Frankfurt
- ALTHOFF (Gerd), 2001, »Royal Favor«, u *Ordering Medieval Society, Perspectives on Intellectual and Practical Modes of Shaping Social Relations*, ur. Bernhard Jussen, prev. Pamela Selwyn, Philadelphia, 243–269.
- BOULTON (D'Arcy Jonathan Dacre), 1987, *The Knights of the Crown: The Monarchical Orders of Knighthood in Later Medieval Europe 1325–152*, Suffolk
- ENGEL (Pál), 2001, *The Realm of St. Stephen*, prev. Tamás Pálosfalvi, ur. Andrew Ayton, London, New York
- GUTKAS (Karl Gutkas), 1966, »Der Mailberger Bund von 1451« *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung* 74 (1966): 51–94, 347–392.
- HEGEL (Karl), ur., 1864, »Nürnberg's Krieg gegen Markgraf Albrecht (Achilles) von Brandenburg, 1449 und 1450. Kriegsbericht und Ordnungen, zusammengebracht von Erhard Schürstab« *Die Chroniken der fränkischen Städte: Nürnberg, Die Chroniken der deutschen Städte vom 14. bis ins 16. Jahrhundert*, vol. 2, Leipzig, 95–534.
- HEINIG (Paul-Joachim), 1991, »How large was the Court of Emperor Frederick III«, u *Princes, Patronage, and the Nobility, The Court at the Beginning of the Modern Age c. 1450–1650*, ur. Ronald G. Asch i Adolf M. Birke, London, 139–156.
- HUIZINGA (Johan), 1996, *The Autumn of the Middle Ages*, prev. Rodney J. Payton i Ulrich Mammitzsch, Chicago
- KLAIĆ (Vjekoslav), 1991, *Krčki knezovi Frankapani*, Rijeka
- KÖLBEL (Richard), 1978, »Der erste Markgrafenkrieg 1449–1453«, *Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Stadt Nürnberg* 65 (1978): 91–123.
- KUBINYI (András), 2008, »Courtiers and Court Life in the Time of Matthias Corvinus« u *Matthias Corvinus the King*, ur. Péter Farbaky, Enikő Spekner, Katalin Szende i András Végh, Budimpešta, 21–33.
- KURELIĆ (Robert), 2006/I, »Pregled povijesti grofova Celjskih«, *Historijski zbornik* 59 (2006): 201–216.
- KURELIĆ (Robert), 2006/II, »Status Celjskih grofova kao kneževa Svetog Rimskog carstva«, *Zgodovinski časopis* 60 (2006): 49–68.

- MOEGLIN (Jean Marie), 1995, »Fürstliche Ehre im Spätmittelalterlichen Deutschen Reich« u *Verletzte Ehre, Ehrkonflikte in Gesellschaften des Mittelalter und der frühen Neuzeit*, ur. Klaus Schreier i Gerd Schwerhoff, Köln, 77–91.
- NIEDERSTÄTTER (Alois), 1996, *Österreichische Geschichte. 1400–1522: das Jahrhundert der Mitte: an der Wende vom Mittelalter zur Neuzeit*, Beč
- PARAVICINI (Werner), 1989, *Die Preußenreisen des europäischen Adels*, Sigmaringen
- PATSCHOVSKY (Alexander), 1996, »Fehde im Recht. Eine Problemskizze«, u *Recht und Reich im Zeitalter der Reformation. Festschrift für Horst Rabe*, ur. Christine Roll u suradnji sa Bettinom Braun i Heide Stratenwerth, Frankfurt, 145–178.
- STOLBER–WERNIGERODE (Otto Graf zu), ur., 1953, *Neue deutsche Biographie, vol. 1*, Berlin
- UYTWEN (Raymond van), 1999, »Showing off One's Rank in the Middle Ages«, u *Showing Status: Representations of Social Positions in the Late Middle Ages*, ur. Wim Blockmans i Antheun Janse, Turnhout, 19–34.
- VOJE (Ignacij), 1984, »Romanje Ulrika II. Celjskega v Kompostelo k sv. Jakobu«, *Zgodovinski časopis* 38, br. 3 (1984): 225–230.

Summary

Three members of the Frankopan dynasty, a prominent Croatian noble family, were mentioned in a Nuremberg chronicle from the mid fifteenth century as allies of Albert III Achilles, the margrave of Brandenburg in his war against the city, a conflict with which he had hoped to bring about the restoration of the duchy of Frankonia and extend his reign over a great part of central Germany. The feud, a form of self help and a legal institution dating back to old Germanic times which allowed for an armed resolution of conflicts between interested parties with the exclusion of a higher authority, spread to most parts of the empire, with the margrave soliciting aid, be that actual physical assistance or moral and political support even from the southernmost reaches of the empire, including the powerful counts of Cilli with estates in Carniola, Styria and Croatia who, according to the chronicle, brought with them the support of their many vassals and allies, among which we find the three Frankopan brothers, Martin, Sigmund and Dujam. The Frankopans, at the time split into eight branches, were frequently squabbling among themselves and during Margrave Albert's war against Nuremberg these three seem to have sided with

the margrave and their cousin Ulrich II of Cilli despite the emperor's efforts to prevent the outbreak of the war. The chronicle is an outstanding source for Croatian historiography because it shows that the Frankopans were not only recognized as higher nobility by the inhabitants of the empire and accorded a status equal to that of imperial counts — even though they did not belong to it politically — but were also self-conscious enough to participate in political events far beyond their immediate sphere of influence. Thus, a small entry in the list of the parties that declared a feud with the city of Nuremberg has greatly contributed to our knowledge of the Frankopan family as well as to the extent of influence that a powerful noble like Margrave Albert III Achilles could achieve through a network of political alliances.

Key words: the Frankopans, Nürnberg, Margrave Albert III Achilles